

САҢАА

СЛОХ

ХАБЫАТ
СЫЛ АЛТЫНИНЫ
ЧУУТТЭН ТАХСАР

№ 6-7 (8267-8268). ★ 1998 сал тохсунину 17 күнө, Суббота, ★ Сынаата—1,01 солкуобай.

ЧУРАПЧЫГА СР ПРАВИТЕЛЬСТВОТЫН ПРЕДСЕДАТЕЛИН СОЛБУЙААЧЧЫ Е. А. БОРИСОВ КӨРСҮҮҮЛЭРИТТЭН

Төхсүннүү 10 күн. Бу күн СР Правительство-
и Председателин солбайлаачы Е. А. Борисов
такынан улууе дъааналттын дынатигар тыа
шайыстыбатын табаары онгорооччуларын, ха-
шынетыбаний активы кытта көрүтэ. Манина
ттышын ылла саяга мыгырымылаах Государст-
вай Муншиялар (Ил Түмнүү) депутатата А. Н.
Чеконескай.

АГРАРНАЙ РЕФОРМА: АРЫНЫ СЫЛЫНДАН БЭЛЧИТАШАА

У мунисабы кылтас кирий тыльынан улуге А. А. Шадрин ашар уонна тылы Е. А. Борзар.

Дыл инициалданын элбэх көрсүүлүлгө түшүнүүлүп, дыннын түстүм, көпсөттүм. Од сымала-сөргүг бишкекчилдининаны ишчи-толок билеки, эңгизин, широкичулары кытта сүбзелдүн. Билээд, аза аттарчай реформаны мыттын бу аасынан сымалын сипаттээ. Оны бүгүнгү олохнут-жердерөр. Инициал хайдах сийдабыт, ханин тутунар себүй? Эрдэтээби үзүлэбитең көн-программаларбыт қыарааас зөйттөр, барыры бынаарбаттар, быстаахтар. Холобур, төгүдәртгеннай комолу жөнүүлүстөхтүк ша, Билигин түшүн халғайыстыбыттын салма жабтар ойуччу, тусла экономика курдук кишинин көрүнүххэ, Оноң чончулдаан конституцилэр мөндалар,—дизентен сафалыр киши Е. А. Борисов.

бу түстөвөх башшуруоска кипрбит үгүс ыйы-
зиниэттээни уонна онууха бойзтийн сыйныаным
и, сурчинаи, маникстарга тохтоото. Оа
эй. Ону манин барытын толору баэрд
аэрэри, бастатан, реформа циники салла-
ханаайыстыбатыгар тахсыбыт улармынны-
нын эзлээр таба дин сывана бийнэр уусту-
ха республика салалтатыгар эмээ уонсан
у суюун, моккуурдээх арүүтэр да баалла-
яа. Од аэрэри бу сымларга түгастааын сү-
тэя спиригэр ханаайын баар буюуута си-
з бишрдик этилини». Онууха үгүс моккуурт
аинайыстыбалар бытарыйыллара, баанына-
и улахан оруулламмын уонна манимын
их да баанылахтахын төбөөвдоо болиэтэн-
чи, билгийн атын кэм, итчинтийн атын со-
ллара санатынына.

пынтарый? Ол бүгүн мәнәй-туорай буолар
эрбіттілік үсеккөн тахсар соруктар. Хал
рах салааларбытын сайыниармаштаахыт
ейдеше. Ол жәтәр, манинк бытархай
ақан алорон бородуусуиен батарын
Оғануулар үт 15 биримнанын да кур-
лыгар батарар кываллыбата холубурданна.
ыштыбанан эмис ыраапшаккын. Дыңгер-
туралының хаңайыстыбалар. Олиук буол-
шарлар хайдах корүөххэ собүй? Оғород-
шара збии дохуот быныстынан көрүлләр
бейз матерналының эро наадымнытын тү-
рдүү? Хайатынан дағыны сахамы сайдымы
шарбаккын. Дыз, оччотугар бу хаңайы-
шадаң шаруғиүөххэ собүй? Правительство
бүгүн толкуйдашыт болтуруустарыттай
бүл анын.

рыночной экономистарбыг дээр чөмчө-
олбутув-нисийтийн ыйдангардынхадаах нау-
экономика сокуониарын түүр сиригэргээ
тэгээс суудай аллараа төрдүүтэн смынханы ыйн-
шигэргээ табаары онгоруу почооттоох салаваа.
Төмөнгийн күмтээ тэнгнинир табыллыбат. Игти-
маафылары (векселлэрэ) түншнэгээгээ
кытлаацаа чөлчүү чахчыларынан чингизтэлжин
Бу векселлэр 75 биржныннараа дискоин-
тогод обончотгугар ылларын сүү-
чинийн түүрээгээ түншнэгээгээ

ЧУРАПЧЫ
УЛУУНКУ
ХАЛЬЯТА

ПРАВИТЕЛЬСТВО ОТЧУОТУН—УЛУУСТАРГА
Саян 1998 сыйлаа СР Председателин сөлбүйяаччылар
бастыры рабочай сырымылара сағаланна. Од түрдүкү
жиндер республика жөнүс улуттарылар бардылар.
Екатерина Никитина—Тааттаба, Егор Борисов—Чурап-
чыя, Руслан Шников—Булгүү.

CHIA.

ЫГЫКТАБЫЛЛАХ БЫЫБАРДАЧЧЫЛАРБАР!
Чурашы улууфун быыбардаччыларынан избактит
ишин бордо маҳталыбын төрөдүнү. Эңиги штафлугитан
улакан эпинотикс быыкынтысан обдуудубук учинча быы-
бар иншиякөндө программабын, энгил тылларбын толо-
рорго туюх баар күүспүн-уохшун, оббун-санасым уу-
руом диси орниндеребин.

Оны тайланын мини кандидатурабын сийеобут, сүүрбүт-
көнүкт дылдигү оссо төгүл не сүрэхшиттэй шалтаябын,
полар да салларга билиргэ буюу охунут дини бийэ изэ-
жүүлэхин.

А. П. ДЫЧКОВСКАЯ

абындах энэ чинчүү программаларга, санга үсүүлүү турар ал-бу арасы төрмөллүккө зара хавалан хаалира. Маны тохтотуухха. Правительство Тын ханаайыстыбатың министерствотын эзэр туятуулар түрүүни. Оттон бу баар бастакынан учинна олохтоохук төрмөллүккүү структураларған бишкірдэрэ энэ. Иттихээ тийнэ таң спирэ тухох баар позицийны ыбынтай ээр. Оттон мис-тээзэ тышинаах буюлар ишни мөккүйзбид,—диктүү таң ханаайыстыбатын управлениеетин начальника В. П. Чичигинаар.

—Улусынар, рееспубликара да балынын ханаайыстыбадарын үсүлчтүүгө, төрйиниң цинцидатор этим. Оштум сиз 5 смыл буулбакка ысылылан эрээр. дыл, сурдах, —дизэн сафалымыр Кытавазхтан сыйльдар И. И. Пономарев.—Прашительство элбажи онгордо, мэддээшшилбээт. Ох эзэриг тын ханаайыстыбадын энээр позицияга турбута чоолжай, соруяң ынымы барда, Баалынайы буюу рократий сизээ. Кийин күлүөх, геншүйүүх, ынарадын хайа күбүлтас төнү ууву испитин Кытта отчуюутуухтаах үйүүбүн. Ошнук энээр таба биргадан, халланчтас ишлэв отчуюутуубут. Ханаайыстыбадар төвө эстэллэрий? Билээр: эмиэ коллективийн, чанышыцайы, баалынайы тэнгизээний тайварылтыбыттыгтай. Дьюсүс ханаайыстыбадар тугу булуммуттарыттай 40 биржынынса полуоюктанар. Бу—эңээр сүүл. Олору тохтолтон, сиргэ эрэ полуоюктуухха. Кыра сиртоц элбажи ыла, онгоро сатыя этибит. Тын сирин эсист буулбахха, бийнги дизэн хайынынг, комодоонгут. Бу унназадынын буулбатас. Дьюс ойдөөюү ссуда ыла-ыла куоракин, инии сирдэргэ кийнүүлээтиллэр. Тын сийиттээ мааник инессажийн күрөхүүн түүхээ зэрэв.

Инициативынан агаадыстар А. Т. Ногородовтын дотацияны узуус дыланалтатыгар аадырыстаан шытар көдүүүстөөх буолуообар. В. И. Новгородов улуустар ишкү ардыларыгтар тэгэ сүх үзүүстүн баармын, аны үбүйнэр буюлааха, ол ишкүнүн хонтуруулалынын наадатын ыйнай турал, дотацияны республика-да күннээс тунаштармын сымнатыгар тохтоотулар. В. И. Филипповтын ханаайыстыбытагар бэйттигэр баанивах буолар изи кэлбитети, ол атынын эргизиниң ишкүнүнгү үтүгийн сабидышларах буолуообу, К. Ф. Оконешниковын сыйылыктаанынын сөргүтэргэж көмө наадатын, кыялларынин кыстыгы торинэргэд да бэлэмшири. И. А. Федотовтын ханаайыстыбытагар дыарыктааначчыларга, хамисе, дохуут кыратынан, хамисаска наадынкаларын бюджет ишкүнүн көрдөрөгө чечтүү эттөөр. М. М. Монастырев бишр салаанын, холобур, бурдугуунан эрэ баар сымнатын, оттон элбөх салаанын дыарыгтарга сентоох механизмнэр, программа наадатын, Р. С. Барашков «Чурапчы» консерватив марахан базалыманын аламмитын, презиэрбит көмө суюрун, оттон бу 60-ча улчыниттөөх союзтох астырын торилту энниниздүү, улуус 360-ча баанынай ханаайыстыбылалара буттунуу ыйналлар күттэлларда баарын тохороллоо ыйдаллар, туруорустулар. Оттон М. М. Оконешников улууска ашаммият 9 млрд. солтук вексели таах халаллар-бакка, ишкүнүн, саатар 1 млрд. солтук, эргизтэй тунашар үүтүү-хайбаадын көрдөрөгө, 75 биримдүйнинеах диско-ну, саатар, 10 биримдүйнини кыччатаан тунашараарга санаатын үзүүлүннэ. Даригиттан сыйдьдар В. Г. Кардашевской дотация колбактар, туюхха да дьон эрэммэгт буолуутун байынты-майгытга баарын, манинк салғындар түбәлтэтгөр хаянын да гази ханаайыстыбытаки производствотын туруунаан көлөстии тохтуообу, дыадайын, жүнгүр үүнүнк тапшын кэлбитети Чурапчатаан баанынай С. И. Нуров дьон чаанынайынан баарын үзүүнэарга ўоруулахтарын жүнгүрүммүтүп, оптоху тохуу, көмө буолар хаймехалар суюхтара, үбүнэн мөнтээлүү, көтөөн мөнбөзүнүн асыштылар.

Түмүк тылы улуус дэвхүүтэй байылтыг А. А. Шадрин энэ, кийн тых сирхи политикат баймын тэрхүүтэн уларалымаахаа дээр ойнзин-санаанан сагасан.

ИЭҮЛИИЭННЭ МУНИЙАБА
Кийнэтэн «Айыллаан» Сынчалалыг кийннэгэр иэүлииннэдээ нийтээ корсуньүү буоллаа. Муниньбы улус

ЧУРАПЧЫГА СР ПРАВИТЕЛЬСТВОТЫН ПРЕДСЕДАТЕЛИН
СОЛБУЙААЧЧЫ Е. А. БОРИСОВ КӨРСҮҮҮЛЭРИТТЭН

(БУГУУГЭ, ИИМИН 1 стр. көр).

байыламга А. А. Шадрин салайсан мынта, Бастатан, бу буолсан аасынтының быйбар түмүктөрлийн СР Государственнай Мунитибын (Ил Түмэн) депутаттарын мандатын шалбыт санга депутаттарбыт А. И. Понисевсаны уошия А. И. Дьячковскойң эзэрдэлэхин церемонийнта буолла. Кинжалыгээ кэс тыланы Ил Түмэн бастакы ынтырылсаах депутаттарын аятыттан М. Д. Гулиев этхэ, эзэрдэ сууректары, ойдобушишук бахштары туттарда, депутаттарга тыланын сибекки дээрбүлөрүн улус дэвхэлтийн аятыттан туттардаалар. А. А. Шадрин Ил Түмэн бастакы депутатыгар М. Д. Гулиевка кини улувуска, республикана депутат байыламтана онгорбут үтүүлжрийн балыктож туралы, уаус Махтал суурутуу дохсун мынтынын ортолтуул туттарда. Хирда тыланы санга депутаттар А. И. Понисевсан, А. И. Дьячковскойнаб эзилдэр.

Од көнияттән мушынах сүрүн дыуғлазыр башынуруа-
бугар киңир. Манна СР Правительствотын үзгәти
отчуюта турда. Оны Правительство Председателли сол-
байлаачы Е. А. Борисов оғордо. Кине бүгүн туруоруза-
зар отчуют иккى бүкә эшнәтиштәжүйн санатта. Бистә-
тас, алта сый бу дуюннаска республикада үзлеки
клибигү сабактар киңи буоларынан, иккизинан, бу Чу-
рангыннан торуттардах салышмачы буоларынан.

Правительство отчуюту түрүнәрә уустуктардаңыз, кема уратынын учунтуура барадан турал, сүрүпкөн, маништарга тохтото. Башкоттун бүгүнүү тыйыра азыятын биб сыйлаңызатта булбайтаңыз, сайдым баарын урутатан эттэ. Нүркүү дефициттүү булбар техника, олох-дәлбәр техникада билигин хас дын ахсын дәлбәр, сүйүз ахсанна республикада З тогүү, чыннынай дынни туттуу эмисия башкотто уздапшият. Ишкес оттүнүү, бөлүнчелектәрди, тыйы сираттар күнүнкөн алышыр астара, кианындар суюх, обозорун чөрөттөрүр, талас-сан атамалар жылжтарыттар таҳсебыт шаллар уустары. Бу ураты бийтимен-майтимен хандык бийдоххэ себүй? Дын манишаха республика салынатынгар бастаки оттүн урутатан түрүнәрән, оннон дын алшыгар-санаатынгар оон-шынын бүтүн баар балансынанын күүрүстөн, «ЧУЧАДЫН» көрдөрө сатаалыны баарын балыктозта. Ониңүн сыйнын, билгиз турар, тыйы сираттар, производстветтердеги көнүлгөр инфобулдуулашын көмөнү, оюбуудау бытадардаа башкоттун суюд.

Инцидент, Россия узнина Саха Республикасының иеки артылорығар политической сәйненшти төткінди. Россияның атын ревизионарлық шыттың тапшылдауда, Саха императордың майтын сөйтбөлүгүнің сезалынаны. Бу аспекти да бывабарта күттүү дөңи политической актыныңшаңа үрдүүгүн жөрдөрдө. Ити зэрзори замана бишр дынисинизер, изде жеткелдер түрбүт 67 депутаттар (70 булдурунда) ортолюргүлар түяң ханымайыстыбыттың берлестібантада суюнда. Бу түяң император хос ынаралаттары СУК-тегесеңде болған.

РФ салалтаты уоненің экономикалык структурасы аңара кишинин салыныра оңсайлоған эттә. Итепкі бас билинниң тызырсымға урунку курдук Россияда изде салынын таҳсар. Үсулынан, Россияда бүтүншіліктүрек региондары биңр тәнг үсүлдөубайда қалларин политикалық ынтымалыр, СР бюджеттана дохуота 18 трлннан солж, тиімдік, дастаны 7,7 барадынан тағнара тұбұлдаш эркори, инницијатива саладары күттә тәнгизеттәх, быттарының болашақтар. Республика бюджеттән тордо-тебетте промышленностән сибәздей. Оноң да бу салада болып оттоқ кишиңдер тутулаар. Ити эркори алмайны, комүні қостоюн тағнара тұбұлдаш, арай чөбүнан ханчылымды зерттуруктарда курдук. Ленискәті, Дынекүескайта маңы тағастағынан заводтара тутузувна, Геодакияда, сирттан қостонор ресурсалары кордеоңүнің Россияда сортох структураллахынан. Томминан тиімді суюл жалса, аны Томмоттон Бастиххә дівери трубопровод тардымалдахтаа. Итенинкі 1996 салдаахха Витимде 200 км жерде тағастағынан жыныс берген. Но-

Билигни мәрийах буолсан инбилинкіс таҳсембыт, тиңиммәт-түгәммәт дыңмут ахсаанина күйтән-жүп, сыйтав-сыз албози пілээр чабытар. Бу дыңиги тоғлоох мәрахан буолуой көрдөон ылбатах дының базарын-гар тұбашан зами-тоңиң атындашар. мүүс-мас булунар, бынайкаан көзинең аяларын дуомуугар дың жорғаттарған көрөр-харайн! Нәдән бойзәр кале шигниң подхигіз түбәннен дың кыналратын ейдеобекиүү... Онтоң киннелргә берт кыра наада збоэт, ал эркін биңнеги оттүбүттөн болғомто син-бінір сиятән суох. Буолумуна, инконөөр үбү-алын бынааран одорор сала-йар үләмдаттарғын бу дыналаңа эшнестинең суох си-

Од курдук, насныңын ахсынның майыгар замтыл-
дибыт улұсташы неболаштыр декадаларын түмкүгү-
шін «Неболаштыры социалдан оттүшкін көмүккәсібін»
Сокуона миңжыра туодаан иштеп түркап отегүрүк
остуда тохсунаны 15 күннөгөр үнсө төгтүлүп болды-
рында баты Боричиннанта —

түгү Муустаах муораны табадыны тийттерин сөйтөнх-
түү бынаарыллар, ба циңгэр 120 тын, тоңна уматын-
бекүүдөй матырмайваздарга адалылчана, Байылтыга сап-
калбашылбай.

Республика пошооттоохтук салы түмүнкөтөт. Ныра барыс баар да буоллашына, ал алмасстан кириэр. Сынандаах күмбәзүллары кытта үлээ үерүйих суюра тааныар. Республикада 1 триллион 655 мөлдөрлик сыйнандаах күмбәзү таңдарынышты арзози, сүйтөрии үгүс. Мөслима рыхногар тахсамы суюрун төнгө.

Тыа ханаийстыбатыгар үзүүлүү үең сирдапшыныт. Манна ити онгоцуллар элбэх убүзүү ойобулатын тыа ханаийстыбатын табаары онгорооччутугар 311 март сөзүк, тизердиллибиз бууллаңына, ити шинтээн 150 март сөзүк, харчынаак, атына сывашалаах кумааңынай бориллибиз. Детацияни улуус 43 биргүйнен ылан блогор көмкөр ити малымы Мэнг-Ханталаска 75 биргүйнана бориллибиз ахтылынна. Онои ардаттарын бөз туруурасра наадата этиленин. Ханаабыт Аришан калынтигир Е. А. Борисов үзэлжээрэг болзанин итэ, оннук да эрнинердээ. Норуут ханаийстыбатын салын үзэлжрийн оро котогуучу барыта 36 иш-тамма ылышлабыттак 12-тэ үзлэлжбиз динэ бүрдэлээ. Дьюкуускийга мединескай нийн тутуулубуу. Намига 90 км асфальт сюнд буруулубуг.

Баштуруус, майытын элбах-буолла. Дынду тух долгуу тара онтой күстөр-бийлээр. Ол күрдүк, корүаллүүт дотация кэлбээ. Иончины тирата, хотуу донооруулүү мыйтындаахтарыгар Иранительство оттүттэй эркйиллэр сыйбуул огоохудаубаты, кишинэн сыйнаната ыархана, изэндизинэ уурдарын харчындаан дыылдата хайдах буолар чинчиллээр чоптуулсан мыйтылынна.

Бастакынан тылды ылбыт социальның үзүндүгү Е. М. Макарова уоннаа пенсиянын сулуусуна специалиши Т. Г. Синцова пенсияны СР-тар оюгууллар хамаас алья көмийинин ыларга, уонсайман, СР-тар российской

ОЙУУН БОЛДЬОБУН КУРДУК ХАЛЬДАНГА ЛИЭРИ КАҮЕРҮҮЛПЭР?

«Акынның дүниен көпөт түрөгө».
Бағыттарға оствуалға» кыттының ылымханахаң ийніліктәр
бағыттарда, тәрілтәләр салынаатчылардың төлөрү
бөттәре. Ахсынның бүкіншілік бастаны болды
ишки эра киңің көзін соғууншата дағана
дағана. Ишкис сарының ахсыншы 16-жылдардан
бінде киңің жылбатында ийніліктәрдегі ишкің эрэ ба-
ғыттарын баста. Олардың төрткүйнен көп болғанда

Ымалык базар. Оштоң үнүс төгүлдөрдөн шарт эрэ байылык кэлбизтэй.

сокуунтас тусна ценсия туурунан сокуунуу ылымнари да
сарни толоонугар төрөштүттөрин сүтөрбүт балыкчи иш-
саастаах дүйнүү эмээ чычэтин корулларин түтийн
документацияны огоонулара билгитин ханва да албомын
тикан уонна, кылабынайа, үзүү үцишпекстин төгрөгүү
та анал үөрөж суух кадрдар олородлоруунан, роң ний-
дикада орто зөвөн юристары баләмнүүргөн жем тайлантын
этэн кыттыннылар. Эмээ сокууннага тохтоон күзүтү-
ра үзүнчтэй И. М. Заболоцкая эттэ. Кини бийликтэй
кини үзүн зэгтэтигэр туроурсан сокууншаахтарнын «
төн» клубнын үзүүнтөрөгө ол суубуу, дынгэр, сөйсөн
барыла огоонулсан барав бигергээ изитин саватте, чо-
тумуттэр клубнын үзүүнтөрөгө ханинан да социалдан да
музыкандар суух динэ эттэ. Үлүүс байылдыган сөйр
йааччы И. Д. Понисев коноруулүү кыттындаахтарын
проблемалардан отзи турак, шинийктин үзүүсүн зам-
нынха баар аналлаах комиссияны кытта депутаттар
бийргө үзүүнүүлдөрүүр ыгырда.

—СР Президент М. Николаев байзатынан төрөлгөн
бийнгүй дынкайрынок спартеболдоо бурабаштуулын
директоорин кинносети директора А. А. Савицкев.—Санасынан
Дэдайым, эстни-быстыны, олгуу-сүүтүү зэబюн нууц
Маны бишрдигүй үз салааларынан буюлбакса, кийнчын
диригчилгүй коруяа хэдийн Конституциябытыг сурулжарынан,
үүрзини, эмчилж босхо дээр. Оттаян билэгтийн цэргийн
гуччи төлөбүрдээх буолла. Оччотуяар Конституциен
уларытын кирилэн наадаа. Барыга итчиник сыйншадаа
Тыа сприн энээр политика бара турар. Биш да тутуу
мытылымбат буолла, урукку-сохи хоттар борбордукчын
лара 80 биримийн дотацияланара, онон билэгтийн биримийн
тандын таатынга тиэрдийх баараа. Депутаттар түрүүрүү

Доруубай харыстабылышы управление начальни
Г. Н. Алексеев улууска балындан тууту арас т
нынга кийситилибиз эннүттап хамгиябатын эт
Бюджет кыратылбай, ол уңс да хамнаска учун чат
риалынай хааччылтыга баарын, небзинттери. иет
риннары бохго эмтэйчи кылалыбатын холобурдас
Оскуола берэстэбнитэлэ Г. Г. Монастырев иекуулалы
сайыншарар оннугар сарбыллын баарын тарнитик
жээто, таас орго оскуола акылаата хамсабитин эт
туран, туалеттаах, гаряжтиах эбн туутуга юло ие
датын мэдэа. И. И. Пономарев учун тээ хийвийц
батын үзэштэрин профсоюнүү председатель Е.
Васильев бийэлэрин салааларынан тээ ханаайыгы
тын, тээ спирн «Алхемиктору» бийтуруустарыгар то
тодотуулар. Билүүн мытлылаа туарар политика, энэ тээ
тэр оскуола, одоо тарнадааэрээ, балынназар сарбыллын
зара тээ спирн корен туран соруудаа энхи бүчүүрүү
санаттылар. Улпотребсоюз үзээнтэ А. Г. Григорьев
федеральний кредити тунааныг, произведэти ог
рон тайваарынта памтаанынгар, хамнас бийтуруу
тарыгар санаатын үлээшина. Саига тарилор ишнэ
иерийн обществолар, бинирдишэн да предпринимите
лэр дэнээчилээр иоруут баийман-дуолув приватиз
циилэтийн баарын көнгүл айбардыннэлар, хонтуруулуш
бакалы, акциянын элдээ сыйдьваллара сыйнатын «Т-
Оиу тан» килиэн, үүт курдук сүрүн күниэ тутту
лар бородууталарга фиксированной саналасар энэ
томмуттара сыйнатын, баарыстаахтык үзээшина нын
либатын холобурдарьнан чигэлээ. Килиэрэ, сэр
«Сагах» кини директора А. Г. Пермяков бу республик
канский статустаах кини үзэтийрээр узуустааны иет
рийн сэбжэйтэрия председатель Л. Д. Баравиков
бийбардар сокуониарыгар санааларын үлдэжинилээ

Түмүк тымы Правительство председателинин аялчы Е. А. Борисов илла. Кинн эрдэ узув табанын огторгооччударын кытта субъ муниняхха үеши бу төрбүт СР Правительствотын отчуутугар дын энэхэр төхөхтөк, дыналабыайдык кыттыбыттарыттав эстине рыхи биллээрдэ. Туруоруулубут болшуурустар, тал энэлжээр болжомтобо ылымлыахтарын, үзэх учуутгавши тарын этэ.

Филиппов И. И. (Хайдасты), Еарашков А. Д. (Талас), Николаев М. Д. (Мырында), тарбаттар салынааччылар Ноговицдын А. Т. (эт-түт комбинат), Гричев В. П. (саинийндиңдөөр кипш), Министырлык (айында харыстабызын көзиттет), Алеңесен Г. (коробубойда харыстабызын управление) ж. мынырдук тухары калып кыттан дебигине көмкө ошпорто таңы.

масары наадалағынан азгыштылар.
«Төгүрүк оствуол», ойуун болдыңдук күрдүк, түхсүй ны 21 күнүңгөр сарсыарда 10 чаадстан улууға таңатын дынистин актөвий саллатытар буоларига төрдө тогулду көнөрүлүнине. Бу сарынга ыңғырылаах мэсүмийнных сүолтатын ойдеен, кээзи көттешни мэлтустаахтар. «Төгүрүк оствуол» сүннүүшөн ылышындаа уураахтары, дынапаллары сүүтүүнин кийи көттәрүү

© Смирнова /

О. ЖИРКОВА.

БИЛИЙ КҮРЭБЭ

Сотурутаарыла илин эңардаози Президент сиитими оскуолаларын төрдүс регионалдан олижидадлар Чуралчытаабы гимназияда буолак аста. Олимпиадада илин эңгэр, гимназияларыттан ураты Нам улуубашшы гимназия, Д. П. Коркмас атынан Чуралчытаабы республиканский орто спортивнай интернат-оскуола бизнес кылаша ишкерилилган кытынышлар. Барыта бу түмсүүгэ 109 уорзисточчи уокида учуутая хабызына

Олимпиадары билим курсаға анал балансының олорураң манинақ предметтерге ынтымалының: омыктылығар (французской, английской, немецкой) – IX-ХІ, математика – V-VІ, информтика – X-ХІ, физика – IX-ХІ, история – X-ХІ наластарага. Сорудахтары республикатасы колледж училища СГУ кафедралары иногородттар.

Бастакы күнээ учууталларга акаан сыйнилаш бирчэрэ тарлигине. Чурапчытвааы гимназия эдэр колдектици ылдызтарын ишилдоригүр бейттэн «талаанипары» танаарда. Көзбайт болехтер салайдаачылдарын тарздан мунисибка «тойтудук оствул» туда мынчылни-

Иккисі күн сарсымдаттын математика олимпиадада салалашып, оны сарғы «Шаг в будущее» діңен науқтай конференция ытылышына. Конференцияның мақсаты—
ортуған үзілісчілердің науқтай-чинчайыр үлесін тар-
дың, араалардың үзілісшілердің сыйыншармы, оның
атасатызында буолып. Данылнантардың сыйыншалашының
бүркіттерін зерттеуден—дақылаат тематасы, оның
науқтай торута, бейз чиңшийитин табымын
назареттегендегі, оформление. Барынан дақылаат
зарылышына. Биес киінгіттән састанылған экспер-
ттей комиссия мәннама өфөлор дақылааттарын тұрдуктун
сыйыншалатып; Чурапчы гимназияның Ершов Жени
(IX класс) «Климат Чурумбы», Савицев Саша (IX
класс) «Г. И. Башарин жаһа ус белгіліс-саударатич-
чыты» діңен үздөті, Оңтүстік гимназияның Айдаросова
Майя (X класс) «Два избраника гостинки печали». Сергүчес
Алдана (X класс) «Особенности воздействия
карьеров на мерзлотные земли в Мегино-Кангальском
уезде». Таңта гимназияның Неустроева Лиза
(XI класс) «Комплексная полевая практика и геог-
рафия Таттинского уезда». Окончанинов Афони (X
класс) «Экологические исследования природной сре-
дины окрестности села Дик-Амги». Мұру гимназияның
тәжірибелі Готовицца Надя «Учет природно-климатических ус-
ловий при строительстве сельского жилого дома»
дипломдерін.

Комиссия сиғынцى оттۇгىр дакыллааттар ис хоноин-
иро үрдүк таъимшаахтирын, шаучиай төрүккүс олоңку-
буттириян бэликтээн туралы, штәрасттарга көрдөрөр маты-
райзаппайрын туңаныны мөлтөвүн, сорох үзлөргө бэйз
чанийинитэ жостуботин, чинчийэр ишымалар биш яс
хоноиндохторуг ыйда. Бу дакыллааттартаан 7 бастын-
нара сүүмэрдээн олунынуга мыттылмаахтаах «Шаг в
будущее» дили республикатаафи конференцияда кыт-
тылааттара.

Олимпиада иккиси күнүн киңайтынгәр орманды биз-
чар, учууталларға «Дөңгүр» общество берістебіштіл-
ларин В. Ф. Потаповы үйине Н. Д. Семеновы ынтары
неге сұхылдатылды.

Үйлсүүлэгчдээр төрөлжинэ.

Үйлсүүлэгчдээр төрөлжинэ. Олимпиада түмүнгүйн төрдүс региональний олимпиада кызымылахтара бийнэралмышилар. Французской, английской түллэргэ, историагаа учинь информатикаа Чурапчы улууцын гимназиянын оюулор бастилатылар, физикагаа учинь немецкий түлгэ иккис иштээн үллэллэв, Интернат-оскуола бизнес-клиникаанын үерзэнэччилэрээ английской түлгэ иккис буулгуулар. Чурапчылаады гимназии иккис хамаандата эмзэс сийнчилэхтийн жынынина. Физикагаа учинь математикагаа Майя гимназиянтын үерзэнэччилэрээ басгаашшор, технический бидангалэрээ түрдүгүн көрдөрдүүлэр. Немецкий түлгэ Амма гимназията бастилаа.

А. ЯКОВЛЕВА,
художница торжественных специальностей.

Ийз верүүтэ

Үе саллоох нийц Чепалова Ульяна Прокопьевна
улахан уола Альберт сулууспалмыр чааныттан махтал
сурук кэллэ. Рядовой Петров Альберт Афанасьевич
Читинский уобаллас Нерчинской куоратыгар никис сы-
лын сулууспалмыр. Этэнгээ сэлдээрин, судзушины
рын түүнчлан ийэтгэгээр мэлдэн суруйар. Саллан Ава-
дойдтуун иншигар нээлийн чөвстээхтийг төлөөн аны саас-
эргиллэрийн күн-күбэй нийцээ ижтэй, оботут сишин
тэнэй хийн туттар, гарэр.

Соторутаның күни мәншік суругу тұтта:
—Ханымая Ульяна Прокофьевна!

Сообщаю Вам о том, что Ваш сын рядовой Петра Альберт Афанасьевич образцово выполняет воинский долг перед Отечеством, является примером для сослуживцев и боевой подготовке и воинской дисциплины.

Выражаю Вам благодарность за хорошее воспитание сына и желаю Вам доброго здоровья и благополучия в жизни.

С уважением командир войсковой части 21812
подполковник М. НЕСТЕРЕНКО.

ЧУРАПЧЫ УЛУУНГАР КУЛЬТУРА ИСТОРИЯТЫН САЙДЫГЫГАН Романов уу д. а. үзэлээбизттара, Сан

(Салғымта. Нинин хайын 1997 сүз бөз маймы З
сүнүүсөндү Н-тар кор).

Н. Н. Данилов оройоннаары. Күлтүра дыэтилдер директорынын үзүлиниң замыннанында хонтуура, эрга, ти-
новийн биржаймын: буулан, харалса барайы корудүүрдөөх,
адбух хөстөрдөөх, кириниччо обохтордоо ээ. Улаза
кинироот, Наш-Н. Шерифириевич хара заныттан ис пешин-
излэрин, корудүүрүү, обохтору котурттарсан оствуулбала-
рышан солбуйлан дыэз балай да сярданбайта, курууок-
тарна, үзүүкүү тарийэрээ ордукка дымы буулбута. 5
тыңынчча солкуюбай харчаны турооссан ылан тогу-
рүмтэтээ 200 метрдөө сири буруус майманан түрт от-
түн устуруустатан шакеттик «обуордапынта», эргич-
чи кырасасындан таңырды дын огорон сымынанар,
табахтыыр спирэгнэр изәнин мазмамыйкалары туро-
тарбыта. Күлтүра дыэтини фасадий кинин айтсан
сөзмөн таңшары түүнүүтэл аллараттан үкшэ мас огорбут-
тара. Хаг субуга, оробул күн ахсан маасебай сымын-
уултары, үзүүлдөрү, аттракционнанын тарийжалары,
одоо барыта төлбөрдөөх кинин бишшттээх мытшылла-
ра. Бишрөйт дохустунан музета сууяааччына, баян-
чына, духомийн оркестр салайдааччынын хамнастынадзору.
Кинин кордөрүүтээ Күлтүра дыэтини ийнэндээ балаан-
на кинирора, Ыйга 24—26 кинин сеанстарин огородло.

Сөнөгөрөң «Чабдик болу шин!» деги деңизтәрхан улчаш үзүүнү мүшкүннәрдә. Арызалаан барал дылбатунеңе, обицавеншай мисстәләргә берәндеги көбәкчеләрни, чанчтарынтык «одор-ф» маалдәрни, «орону шиннүү» сүолтта бигербет тароннүүттөр харытсысаң туңорын, карника-туря оюфорын, эпидемиобузан тыңтаран шиннүү оюгорын зөрдөрөр буюлбуттара. Бу дыланал Чурапчы олохтохторугар, избисимнәргә түйэх үзүүнүнк сабыдым-дашибытта. Узлахан түмсүүшлөр, мүнишхәттарга, ону заңын, партийнай конференцияларга кордоношынор жөрдөттерөр буюлбуттара. Маны таңы Күлтүра дылатын шиннүү «Чабдик болу шин!» деги автваж эркин ханаатта тахсар үткөстанынча. Ханыматтарынгыр, киннадарынгыр үчүрбийдин дынгын холобур буолар гана яшүрөр мааллар эмиш сирдатыллаллар. Иллидизининде боркаданғы түнсарының бу үзлөр көмөлөрө, сабыдым-дашибытта.

Назел Нерифиряшев үзгәнни кириоригар сөйкөншәнәң библиотека, дыната суюх буолан, Культура һәм штаттар ишкә ына үзәнни ыбылданан үзәнни. Себәдиссе С. С. Эвереттова, библиотекарь М. Н. Амангалиева илдар. 1959 ынында рәйсом уочарата суюх биоригут мунисибданан Н. Н. Даниловың орнанынанда Культура һәм штаттар директорының доңупанынтан бөхөлжып турады. Ол төрөтүүниң ишкә Дьюкуусайтай ишкә монуска «Ласточка» дине-киноин үзүрсан тахсыбыта булаубута. Көнчигин биләмийн төлөөроор ишкә афинаштың ишкә хонук ишкәнен ыбаан кабисинниттара, недүүлиниңдең сүүченең билимтиң эрдэ атында булып турады. ССРС Верховный Советыгар балыбар бүләкәрү турады да. Бининин кордөрөр күннөртөр: «Эдер балабардаачылар мунисибтардың ынтымат, шинеңди тохтат», дыбыстории собуломматар. Ол ишкә күнүс 2 чаласка биорону митрарияр үзлүттөн бөхөлжып турады. Отынзорго рәйсом I секретарыци С. Н. Иоговицын, прокуратора отделының сабыйдиссейиниз А. С. Бродников ослорор көмкөрө эт. 1957 ында куалу тутартган культура отделының сабыйдиссейиниз А. А. Шадрин анында бухгалтериан Н. Д. Егоров, кинофиксацияра Е. М. Гулиев үзүлбүттәр. Ити сый профессиялар 50 ынында, Саха ерэ Нуучча государственностьгар халбасында 325 ында буолан, уус-урал самодеятельность фестивалын ынтымы соругта турбута. Алексей Алексеевич Каневский, киши обүүгөр хаалбыт башт түгэчинин бу үбүнчөйдөх сый Монголиян делегация кандидаты Муткудайта төкүйин корсүүлдөр булаубут. Күнүс 12 чаласка Чаячыгытга баар дүйнүүрүнай ишкә «Волга» мәссының аасыннан түбүннән биләрбүт. Онооха майлартаң түниниң сибаккылары хомүйин, нараддан утары тахсыбыттар, обуокайын тардан кабисинниттар. Мәссыннанлар сүүрдөн изилдөт, түора тахсан хоруг гына түснүттәр. Ободор мәссыннанлар ишкәннара айыллааттарның кынта сибаккылары илдөн туттарбыттар — дынниро генералаар буолан биэртәр. Дыннико делегация Төгүзүгө түрәбүт збит. Кизбашын, сибаккыларға үзүйин албуттарын ишкә, партия обикмүү секретара С. З. Борисов үсүнине КИ отделының сабыйдиссиз салайын адалбыттар. Онои, дыз, хайтави

Культура министрии солбуйлаачы А. Д. Макаров комитеткин оройн ондтага аан бастаан музакапшай оскууланы асынтара. Манайтай оскуулаттан хөг ылан, иштөн Культура дэвшигэр базалдаан, эзлийн 1958 салтан райком улсын тээвэртээр олорор уонсай дэвшигэртэй босхдоо ылан бишрэгжүүлэв. 1957 салданахха фортеншино уоншиа сүрьеэ кылаастара айналлыгийн тараа. Манайтыг учууталзарынан А. Д. Щукиниа, Т. А. Мусатова, А. М. Колобова дэвши кийн уобаластан консерваторийны бүтэргүй специалистар улзээгүйтээр. Директорьиши А. Г. Заикаров аяамынта, оскуулалаа барыта 59 наан.

аадар балдарын, 10 тыз сирин библиотекаларында уонна 7 күзүүн шийзкөн библиотекалар, 2 стационарный, 8 жөнө сыйздар (передвижной) киноустановкалар баар буюлбуттира. Оройуун үрдүүнен культурный-сырдатар тарилтэлэрдэг 68 кийин үзүүлэбите.

1957 сүүзүүнхээ республикаа үччэд II фестивалынтар Хатыны нууцуудаа бий болтготой түүхийн «Коми-Удмурт Урал» дундажын түшсэн турнуорон, республикаа I мэдээндээ мэдээлжээ.

Алдаарга 1952 салтан кулуун тэбийдэсэйдэрийн

Иретодъяконов Николай Никонентьевич, Протодьяконова Матрена Гаврильевна, Федотов Иван Афанасьевич, унұу изымға баяннынан Михаил Носов узләзбеттәре. М. Носов салайынтынан балмизинилдібит хор 1957 сылааах оройоннаңы қарууга лауреат үрдүк аяттың ылбыта, хас да салларга наар шишики миәстәрә гылдыбылттара. Бу фестивальда солынай ырынан ыттан I степенинәх дипломы ылары сыйништ Илларион Назаржонович Яковлев ахтынтынан, Дьюкуус-кайға фестиваль концертарын коруу 10 хонук устата барылт. Чураңылар 26-сөккөнде салайааччылардын бишрә түснүттәр, осталюбуюйга толуоңупай күнгиз үстә бошо анабылттар. Бары бишр формалаах барылттар. Чураңы оройонда Саха театрыгар жөрдөрбүт, онтөн салғына нааркада, Ие дымалы министерствотын, сабакы, «Икүтстрон» трест кулуунтарнагар соиниообуттар. Фестиваль хас күп ахеми түс-туспа аттанаң ыштылсыбыт. Мышадаңынтыдағы куалуп директора Егор Семенович Дьячковский көзиниризи, 50-иус салларга кипалар кулуунтарыгар баяннынан Себакин Савва Николаевич гылдыбыт, активистар Елизавета Михайлова Старостина, Анисия Андреевна Кожуро-ва, Степан Николаевич Ноен, Николай Наумович Игнатьев, Дмитрий Терентьевич Аркаков I, Дмитрий Дмитриевич Аркаков II, Николай Гаврильевич Кожуров II, Елена Ивановна Макарова, Иван Федорович Дмитриев, Егор Константинович Сергеев, Василий Васильевич Попов, Егор Прокофьевич уонин, Циндор Провозынекиң Диңдеровтар уо. д. а. эбниттер.

Чакырга кулуун сабжадиссэйдиринен, Федоров Николай Васильевич ахтымынан, 1957—1959-ж. Сидорова Ульяна Федоровна, Софринов Тиг Алексеевич, оноты Дмитриев Василий Васильевич Анисимов Степан Николаевич улажабиттары. 1957-ж. сыйлаахха оройногта уүг-уран самодействийни корку фестивалынгар чакырдар Суорун Омодотин «Ныргув Бөктүр» олонхо-тойугун кулуун сабжадиссэйз С. И. Анисимов түркмекчуктуван кордообусттар.

Арылдахха кулуул мэдээллийнэн 1955—1958 сэ.
Дычковский Василий Егорович, онтг. культурийн-
сырдатар училищны бүтээрэн толгай Мори Кузьмина
— Казакенкина Григорий Игнатьевич гэдэгдүүтээр. 1956
— 1960 сэ. Магадов Илья Гаврилович узламын сал-
дыбыта. Балгийн Арылдахха ялангор Попова Акули-
на Михайловна музыкальной училищены бүтээрэн ба-
раны Чмынниара кулуубугар уүс-урин салайгаачынан
сүүчинэ.

Одьгуулуга 1958 салдаахха Карл Маркс атынан колхоз бырабытмашынтын председатэл, «Бочуут Знагас» орден каналера Төслийн Тизмүйж Гавральевич салалттынан сана кулуун дынэтэ улээр кийрбите. Тарийни үзэсэг иккүүс сым нийнгээн саадаммын тутууга, сүрүүнээн, зяччтар ылсыбыттара, од да ийн кулуун «Номсөмд 40 салас дээр зэтгэлтэй. Майны Хонду үрэх угтуоругар сүргэнэй хөрдэн бэлэмжийттэй. Техникик очилорго суюх этэй, од шиний колонийн бийрдлийн кийн түүртүү атынан бэрэбашшадын тосгынтара. Кулуун дынэтин тутууга авад биригээдээ тарилзивитэй, биригээдэлтийн онцгаах тутааччын Софроний Егор Романович, маастарынан изийлизж болжур ууна Дыячковской Егор Васильевич, тутааччыларынан убай-быраат Дмитрий, Терентий Дыячковскойн Афанасий Григорьевич, Пети Захаров Николай

САИС-ЕНВОДТААР САИС-НОСТНН ТЭМНЭХТЭРЭ

ДЬЮКУУСКАЙ. Аасынтынның ый ортотугар сана Покровский уесини Ныурба куораттар генеральның былааширын концепцияларын ыртысан онгорууга байланыстырылган семинар-конкурс болудан дааста.

СР Түтүуга уонна архитектураға министерствотын архитектураға уонна куораты түтүуге дұағалтатын начальниктар солбайлаачы Михаил Керениссон көмкөзбитинен, конкурс түмүгүнен куораттар бирайындағыгар квадымылаахтар бінаарылдыбыттара. Нұурба бирайынагар «Ақтөргарноромпроект» АО автордарын колективта бастаға. Бу болевү институттың архитектора Федор Шишштия салайтар. Оттон Покровская—«Сазапроект» институт архитектора Вероника Евдокимова. Кинин уәзде үрдүк профессиональның та-

Ізамига оғоңдудын күштік салынуда да жаңылардаа.

Салынуда куораттарға генеральның бәрлайтааччының «Сахапроект» институт буолар. Оноң изләр түйнүмжүхе-ти институт куораттар генеральның балдағынарын мири-тас анықтуура. Од эзбеки жасының конкурстар көзбаймы-

Романов уу. д. а. үзүлэбийттээр. Санга кулуу үе-
кирийнгүйн улээ тэтийн биалбардик күүхүүрбүтэй
чадтар ынтынлар концерттарга, спортивной үүржил-
лийн эрэг оройгоонпарынан, ийншилжүүлэгчидээ гастроолтуур-
жүүтээмшигтээр. Ийншилжүүлэгчидээ салалтатаа обобул буслах
тавадын тээвэр массынын бишрэн, ухаа кузовар тийн
хамна баатар албандаа тийнэн концертарьн шир-
доржилоре. Уус-уран самодействийн актымбийн
кыттаачыларынан Федотова Смена Дмитриевна, Ко-
нстантина Серафима Васильевна, Новгородова Гликерия
Николаевна, Никонова Елена Егоровна, Пермякова
Парасковия Егоровна, Захаров Николай Никандрович
Зинокуров Федор Федорович, Македимов Петр Петро-
вич, Седалищев Иван Константинович, Федотов Николай
Васильевич, Протодьяконов Николай Иппокактевич
Боякинов Егор Семенович буулбуттары.

А. А. Шадрин ахтарынан, киши культура отбөлүү
себзидесе сайнан үзүүнүр сыйларыгы Мугудайга саға
типовой кулууп дылдат «Сайды» колхоз туттарбыт.
Ити сыйлартага саңа кулууп дылжыр Сылангыч, Хаты-
ныгы, Одзуулукта туттуллубуттар. Бары кулуунтарта
сағта кордөбүз быйынтыкан түспүн кинопиарматийдар
онконузлубуттара, бары библиотекалар кулуунтарта
түспүн хосторго фондаларын килдербүттәр. Үзәрді-
тэр берниниззэх практиктарынан оройуон кинематограф
Цапилов Павел Перфириевич, Критополин Николай
Христофорович, Сылангыч Новгородов Егор Ильинич
Макарова Розалия Егоровна, Чыншарафа Федор
Семенович, Иван Афанасьевич, Мындабарайылға Дылчыновский
Егор Семенович, Чакырга Титов-Василий Гавриль-
евич, Хадаарга Осипов Василий Константинович улда,
жаттамымтыра, Библиотечный үзүр ити көңис саңа
фонданы бөрзөдектөзүн, аннотацияны, картотеканы
толору онорууны кылдарни сабакаммыта. Оройуонаас
ы библиотека дылдат дын суоба. Обо библиотекалык
мынэт наада буолбута. Мурун-Тышмыйиаң эргэ ба-
заринэ дылдат баарын турорсан субуутунчукунан
шарен кылдарын түпнүттәре. Од калын «Мичел+»

ад буолбута.
Кийир улээт Культуро дынгээринэн салаллар бүхэлдэх
ута. Кийомеханиктар кулуун үзэтийгээр тэсигч газар
салаллара, Гуляев Егор Михайлович, Кондратьев Николай
Петрович элбэгт кийинэлэри берэбнэрээзэв ба
ни тыаллара ынтыаллара, алдьаммын ишторилжие
ремүен маастарынан орсынларга Картузов Алексей
Митриевич үзэлзэвбитэ, Кийомеханикстарынан Маха-
ров Алексей Трофимович, Борисов Семен Семенович,
Сычковская Екатерина Еремеевна, Максимов Илья
Петрович, Картузов Егор Дмитриевич, Ноев Дмитрий
Митриевич, Харитонов Егор Петрович, Михайлов
Аспилий Петрович уодла, унуувук үзэлзэвбитэрэ, Куль-
тура отделын инспектора ити салалтарга анал үерэл-
тох, опыттаах үзэхт Потапов Дмитрий Семенович
эз.

Салгынта бочаэтүүнэ).
Мария ГЕРАСИМОВА.

Николай ПАХОМОВ

ИЙЭ БУОР

Аналын толорон
Буюуна буолбутум,
жемчор андаар бэрнин
Бар сан-свадаах тушуптум.

Сула маракай салларын
Санук саралсан барбытын,
Жаш ахтылан сиралын
Күннэртэн билбитим.

Дип-кортуу бынныгар
Дэни алтын ахтарын,
Дип саппатах түүнэрбэр
Салар күннэрбийн санырым.

Окы тубээр түгээмэр
Окы күйнин гуюхтуурум,
Окы түлдэгништэй таңыгар
Салар күннэртэн иэтшири.

Санаа сандаалаах походка
Харцаа көстөрө,
Салборут пилотка
Салхун чөпчири.

Ор охтоотуи харахын
Шаш уттайн баарым,
Ор мин түүлбэр уорамын
Салар эзлэрэн тийнэрим,

Арда унуктуу буолаатын
Санын таслан туарым,
Санын алааспар салдьамын
Салар күүс ылан каллэдим!

Мак да маракай түгээнтэй
Салар ахтылан бынныра,
Салтын гартарын имээгээ
Салар күннэрпийн бармыра.

Екатерина ДЬЯЧКОВСКАЯ

ХОТУ ДОЙДУМ КЫНЫНА

Дойдум кынына
Сынагас күннэрдюх,
Хотумай көтөллөөх,
Салмут энгэрдюх.

Көбүл сүнума салдатар
Балай харана түүнэрдэх,
Салын сыйтын тым салмыннылаах,
Салар улуйар буурвалдаах.

Салухуу салылас салгыннаах,
Салар тоонуттар дынбардаах,
Салар уут-туман уллуктаах,
Салар салтанаах кыныннаах.

ДАБЫТ АЛААНЫ ЛЭБИЯЭБЭ

Салын насныта,
Салын-корулээн сасынта
Салар танталлаах алаанар,
Салар олборут отөрөр.

Салын арын таబытын,
Салын ыллык салбутуи,
Салын дээдээнинир курунгүү,
Салар серүүкүүр элгээн.

Салын үйнээнги сонуугуу,
Салын түммүт бурдугуу,
Салын санааран көстөрүү,
Салар кинистээ хамсырын...

Иван БЛИН—Чараг Уола

ТОЛООН САИЫЛЫК

Барбыттара
Балхас дыонори,
Дастар суюхтара
Салын хомотто.

Салтара кындалла
Салын салдатар
Салын колэн турдубут,
Салтыннын туттуубут.

Салын күннэрга
Акчуу, санаана
Салын түмсэргэ
Салар буолууда.

Сайылыхыптын киэргээр
Бийнтини ўартээ,
Ото-мана салыр,
Сибэкинибйт уүнэр.

Толоон хонуу түпсүбүт
Кэрэ камин салымахыптын,
Дээммүт гүмсэн олборут
Буруоларын салымахыптын.

Николай ДЬЯЧКОВСКАЙ

ЭНИЭХЭ, ЭДЭР АВТОРГА

Уран тыл овото
Үйгүүрдан эрэгни,
Алаааччынг сорого
Астыннаа этгэгни.

Туобарын-ыллырын
Туспалаах буоллава,
Ардыгар ытырын
Алласка турдаа.

Бийнктээх овогуу
Бийбэйднир үлээни
Альяаччынг сонургуу
Лааарын күүтээни.

Туох эрэ тахсынын—
Тунаан аабаллар,
Харанг да салдымын—
Харахыптын айллар.

Чаңыйбакка-дьулайбакка,
Чаардаан да хаалбакка,
Кимишлэхтик кириен ис,
Кимиш биллэрэн кабис.

Күндүлүүр, көрдөрөр дьобурун
Күн бүгүн дааны киизэе,
Истэгтигин көтүтэр тойтуун
Истэргэ камчи, итэвэс.

Күлүүнис тымлары түрүнгин
Күрүөр-ханаасар ханааргар,
Ис кипрөх ийнини этгэгни
Эриккөс хоноону айаргар!

ЫРА САНААМ ҮММЫЛЛАРА

Алаааччыбар болохтэн
Айар тымынан күрхатан
Айас ашын туттарбын,
Аартын арыйн бардарбын.

Кызыгыран, имэгирэн
Кырымшабын тываантарбын,
Этэр тымынан илбиирэн,
Этэр эрэлтэри салынтарбын.

Кынынна, кыбытта салдьарбар
Кылынаам кириен ўартээ,
Иирэн, имэгирэн ыалдьарбар
Ийнин эмтээн ўттортэр.

Оновостуу ойтуунар
Ово саласпар түстэрбийн,
Ох тымын обуурдаанар
Уод байнаст дэлгэрбийн.

Улуукан олтуу уурсунаар
Улахан бабаккам хаалбатар,
Будулган олохтуун охсунар
Бууладаа санаам уолбатар.

Ырынан ыгар кэмнегэр
Ыллыктаах тымлары эттарбийн,
Олох бу маракай кэмнегэр
Обониор сүбебин тиэртэрбийн.

Күннэтэ көрсүнэр мөнолу
Күнмүнэн күрдээн истэрбийн,
Сэрэнэт симирт ёнолу
Сэрэнэн гүмниары биллэрбийн.

Илэ корсөр көбүтэр
Истин изийн оннинотор,
Сүрэйн, ейүү орууңтэр
Сүүнэкийн бацам сойботор.

Билбат да килем миэхэ
Бирибиэт, дорообо дээтер,
Овтуу уйадылан киннэхэ
Обониор баңыба биэрдэр.

Ыра санаам үммэллара
Ыллык буола турдунаар,
Олбум-дышлам ыардара
Олон-сүтэн урудуйдунаар.

Николай ЛУКОВЦЕВ
ХАДААРЫСКАЙ

Х Х Х

Оттоон, мастави сайылаабыт,
Сүнүү шитэн кыстаабыт,
Үтү-манин дыонордох,
Үүнэр-төснүүр иччатаах
Тойон Арын барахсан
Тустаах тантыр хараха,
Толуу-ираны дыхтар курдук,
Турийн хаалжа сараха,
Калзэр, күүтүүм дээбтүүн,
Кости-кыччын, киэрнэй
Көйтүн Леням ўёнүүэр,
Кыннал Хайд күөнүүэр...

Х Х Х

Тинт изччехтийт, кээз этинтийт
Сыбынга сибокни сиитийт,
Санаам жиннүүрэн, сүрэйн үорэн
Сандамалаах сайнны корсо

Сахалын сис туттай хаамарбын
Олус дааны астынабын.

Х Х Х

Көрбүт эрэ сөнүүх-тантых
Күлээн-үүрэн үчүгэгтийн,
Сиртэн-буортан тэйэв барыах
Сагалдыйн хаамалтийн.

Сахам кынна, аланс кынна,
Айылдам тыншинаах сибокнийт.

САНААЛАРЫМ...

Танараа үүрэи,
Сизргэ-туюнга сүгүүрүүри,
Утарыахтаа, себүлүүбүн.
Сирорим баэр:
Ырай далбар оловор
Көрдөнен үнзүччини,
Айы-тагалын, харчыны
Тиришээка булааччыны.

Х Х Х

Одорон ааснын олохнутун
Салайан олборут дээммүтүн
Талстайбыт майнилэхтэрлийн
Үеэрийн убээхтийнбийт даа...

Оттоон билүүгиги олохнут
Ордуутаваа баараа кестүбөт,
Үлээнт хамшинаа кэлбэт,
Баанынай мунгнаах байбат.

Арай тойотторбут эрэ
Төрөлүйн байаллар,
Томтойо уойаллар курдук.

Х Х Х

Былымгы Волга бурлактарынын,
Ылар олохнут бачимати
Союн көрүеүүн ынчыктын
Ырытган салыбытынгар билдэлнинэр.

Тыймыс дылдабытын утарбакка,
Тыймынхан буолар түнүгар.

Х Х Х

Аныгы андийнтийн барахсаттар
Аатырар автомат саллаахтар,
Ахсын массынын аттаахтар.
Ахсын водка утхахтаар.

Байзлэрэ андымын саягарсан
Тийнэллэр эзээт эзлэригэр.

КЭРИЭСТЭБИЛ

Суол тордугар хатынг маска
«АСГ» буукубалар хараара
Дээрэлийнээр.
Ити мин дөөрөум аата,
Сууралдубут кэриэс балшазэр.

Турдайдалар тодус сыл
Суюхтууллар үнү олбут дөөрдөрүн.
Оттоон бийнгиг хас сыл
Ахтабыт күнди дээммүтүн.

Олбуттар ёдөбүллэрэ ус хонууланын,
Өбүгэлэрбүт олохтообут ўгастарин,
Итээйнэн дуу, бар дыонум, уоина
Тыншинаахыт тухары кэриэстээг
Иннилээр.

Мин суюхтуубун бишргэ
Уссызбийтэйн,

Үерэн-хомойон, олонуун
Улаанынтарбын,

Төв курунай, төв барас кунаанай
Тулалдах турдай буолан халбыйтим.

Төвөө мес ашыллыгбатын курдук,
Кини-сүнүү олборбогодуун курдук
Сайылыхыптын барахсаттар Калтэгэй-
дээх Чубусан
Иччатаарын суохтуу шиний
Чумпурдаахтара.

Ал НОСЕЛЬСКАЯ

Карчланы кыргыттар
Киэркэйн хаамаллар,
Кылбиктик тутталлар,
Кыттаран хааллаллар.

Кырратын дааны
Кыбыстай ылаллар,
Кырафа дааны
Үерэнкор сардымаллар.

Камчилсон, көмүзлүгтүн
Көмүгөр ардагар
Көрдөнүү өнсөнчийн
Конъюндуун ылаллар.

Тантай дуу кытальк
Кыннын эн нарийн,
Сарызян сиэтгүүтүн
Собозын байттай!

Х Х Х

Оройнан оониңүүр ово кэммэр
Ойдом сөвотох салдымыннын,
Корчлутур кэр күннэрбэр
Күрэмэн, иуотан тахсыннын.
Од онтоон билүүн измисини,
Тэбэр атыншын суроюм,
Од онтоон хомойон, кэлээн,
Улахан салынабын билүүнам.

Дуунам тулуйбат или аны
Туора хаамин атындары,
Ончу себүлээбээ буолуу,
«Чээн, эрэдээхтэр!»—дээбээ буолуу.
Күн-дымал хаттаан эргиллибэт,
«Көннөрүн, кол, алласын!»—дээбээ,
Барыга кэммэх-хэрдинистэх эзит,
Калзи авар биринээсэх эзит.

Х Х Х

Санаардаама...
Барыта үчүгэй буолуу.
Хоргутума...
Ынараан да чутуйоо,
Кинэл аартык суола
Эн ишнэгэр сытар,
Олох салдымык уота
Энгийн батына тыгар.

Х Х Х

Истинийнгийн дуу, дөвтторуом,
Осиныоон-кордажан васын
Ово саласынт иэр күннэрэ
Үйснэ-чүнгэх сүхүүхтэй,
Суоллара сойо
Сайыншинаар хаамахтара.
Истинийнгийн дуу, улзэннэхтэрлийн,
Билигийн бийнгиг бары
Оскуола дыэбүтүүнин бираанайдаан
Олох будулжиннаах сүүрүүтэйгэр
Эмиска баар буола түнүхнүүт,
Мунууну-тээниин да норсухнүүт.

Од ийн энэзим ээ:
Бугуйар дээши билбээсээ,
Иншиги дээши дылдуурбагытгын,
Байын дэгүүтүүн түмнэгит,
Быстах санаадаа ылларбакка,
Быладынай суолу тутусакка,
Баатгаах, дынчинаах дын
Буоларгытгын!

ССРС ҮТҮҮЛЭХ ТРЕНЕРЭ
Д. Н. КОРКИН ТӨРӨӨБҮТЭ
70 СЫЛЫН КОРСО

Саха талааннаах тустууга этэ

Протя Чуранинга одохтоох В. С. Шестазындах дин амал иккисө нодозорго ээ. Одо санаа Чуранинга заснытаманна узакинийтаа, үүрэммийтэй.

Холаттар түстөлдөрдөн көрсөн, имсызырын, 1963-ында
заянхан сэргийн кылвааска уороньдын Д. Н. Боркын
түстүүтүн секциинтыгар эрчилээ каабигэ. Бишр сал
двартынстанаат, республика уолаттарга чемпионаттары-
гар нүүрхэлдээни уонна төвүүрийн Россия «Уро-
жай» ДСО-тун чемпионунаи буолан түстүүга дьюур-
даадын көрдөрбүтэй.

Ирина Шестакова иккىн салынган биляэр-жостор спортшынын сабаку барбыты. Иккىн төгүл субуруччу көңүл түстүүтүгө Россия уолаттарын чемпионатын буола охсубута. 1966-ын күзүн тутар шайга Талланын куорат көйбүрүгөр түстөн уолаттарса (18 саястарыгар динди) Советтеги Союз чемпионатын үрдүүс аятын ылбыйта. Саха спириттөн Вячеслав Карнов жөниннен уолаттарын ССРС-чемпионатын ишкең кийинин буолбута. Ити курдуң уолбут Талланын түбүүлгөттөнгөр түркмени Саншаргельдинең очоюзан хөнүнүт, таджик Сапаровы, азербайджанец Гаджиевы, узбек Асракуловы уонна белорусъ Жибулын көйбүрүгө ыраастык хам баттаталаабыт. Ити салынган Сламбулата ынтымалдаштах уолаттар алан дойдугаара чемпионаттарынан кыттар быраабы ылбыйта. Хөзүйүүх шини, бу түбүүлгөттө ынтымалдыбынан хаалбыйта. Ирина уүнү ызыныны бынча дъарыктасан заңынан көзбүйүнүн тохута, тренерининин дыбуннанаахтык

Уус-уран айнамынылары суруйтарга холонор автордар (литератордар) уонна мелодистар уонсай муниъахтарыгар «Чурапчы» айар түмсүүтэ кириордэ чилизиңис-кай балызти олохтуур уонна уесунуоюу толгүүр туузынан бынаарымы ылмынылымбыта. Бу үлгени олоххо килдерэр сыйалдаах айар түмсүү сабынин гүбэ муниъава булаада.

«Чурачы» айар түмсүү санаа-соруга—улуус айар дышинаруя көбүлээнин, айеңди. Оттон айар дышинаруи онгорон табаарап үзэлэр—күнүлэр суруйгулара, ырыалара-тойуктара улуусынду хохонай оттуунан сай-дыштын таңымын көстүү буолара кимшөх барытмас ойденер. Биңги сүрүн пигерисин—әлбэх дыну, элбэх айар талааны түмүү уонна айар үзүүлэв көрүлэ-ни. Төнөнөг албэх уус-уран тыл баайдылаа, сыйның өйдөөх дынуу сырдыкка-көрөх, үтүү майтыга, ыраас суюбаска, сахалын сиэрэг үйүйар, узуу омуктар та-ңымнарыгар тардымтар дызи баар буолаллар да, соч-чонон улуус ой-саннаа оттуунан баай буолууда, соччонон кинн дыно-саргээтэ үрдүү культуралаах, киң билин-леэх буолууда. Үүнэр иччаты торжебүт омукпүт блай-тамын тыныгэр-өлүүлэр, ырыатыгар-тойутар үйүйүү, келүүнэттэн-келүүнече салбанин барыахтаацын оруү өйдүүхтээхинт диги сырдык санаанай салайтара-закалызахтын айар үзүүлэв үзэлэңцэргэ уонна айар ды-

уызмөбүйттәр. Д. Н. Коркин уолуи республиканың шаңыллар улахан дың түйүгөләрдөр түшүнварар. Ол курдау, 1966 с. Саха спорти поруоттарының спартакиадатын көбүнерүгөр Чуранчыттан оскомула уорып-иззичит. ССРС уоллаторга чемпиони Прови Шестаков таҳсышты дың болғомтотун тарнита, түрүлүшүн туяңырып. Кинш аята авттанвар эрэ мөктижилор трибунауда олирор көрөнччүлөр түлүлөх гына түйүлүлөр. Баскетбол күн түстүүтүгөр уол бинир бороды кытта балачча эрйисэн ялан бинир түгээн таба түшнән кийинчи мөрәастымык бырахынта. Финнада ити юмғыз республиканың күүстүзүн түстүүт. Россия финансагар тийжүү таҳсыйбыт Бороден паттанауда Василий Давыдовы кытта тәншүйлөн тордус миңде буолбута. Төнө да оротуун, эдәрин ишии, көрбүт эрэ барыта Иренини түстүү төхөнкөтүнүн уңулучу сатынын сөбүләзбүттөр, хай-касыттара.

так, икнис тог
шар булийга

Дынкүүсийгээ 1970-с. сайны Саха АССР поручтадын спартакиададыг гар бишр дойддулаахтара уодлын Прокопий Шестаков тустар кылдаанын изэ корен штэйбийгтийр. Студент уод бишр ыйншынын ўеэс тахсан 62 кг тустан, нүүгэйэр күннэригтэй сыйадьвэр күүтээх маастардари Иван Халдеевы, Стасислав Романовы уодла, юнионгэр хааллартгаан, Сахатын сиртээр чемпионшаабыта. Түгэн көстүбүчээ, маништы этэр тоогоостоох нурдук. Ити сыйлларга соодуруу кинн сирдэргэн уорихтэрийн бүтэж он колбит тустуултар манийн утас бишр дойддулаахтарын кимзи киришилэрийн тулуйбакнаа, бол бириньтээх да мистэлэргэ тикээзэлээр кытсанах эта, кинилгэр тустуулара үрдүк ирдэбильдээх саха тустууну тантцаачмыларийн астыннаарбат тү болтгаазро баараа дээххээ наада. Уонсайман, Саха сиррийн чемпионаттара оччодортой ыла ўес сартсан, куоратартай хэмжит тустууктари ыарааханын экзаменийнра. Онуу Ирээдийн нурдук чахчы дынбурдаах, газаршижүүлж үчүүтэйдик куонаамын боюстор сирийн эзхтийн захиалгаа.

Үүсүүлэх ашарбыттын курдук, Прокопий Шестаков Минсктагы үүрөнэр, үзүүлүп сыйлашыгар БССР чөлөөнүүгүүс улахан түбүүчилөгрөө көмүүсизбите. 1971 сыйлавында Москвада ССРС иоруоттарын спартакиадатындаа төрдүс миңстени ылбыта. 1973-е Красноярсктагы ССРС чемпионатында түстөн Мюнхенштады XX-е Олимпийской олимпиадада чөлөөнүүлүл В. Юмагизовинин боруонса медальга тиксизбите. Энгээ бу сыйлашыгар студенинде алан дойндуулгаа унненчилдүүлүлгөн ССРС сүүмөрдэммит хамаандатылттан түстөн биринчтэйнүү миңстени ылбыта.

II. Шестаков 1974 сүйләххе ССРС—АХШ түүжүрдөммөт хамзаңдаларын матчевай көрсүүлүүдөрүнүү Олимпиада чемпиону В. Юмини көнгүл Д. Гочоны кытта тәзгисенди. Саха талаанинаах түстүүгө маны таңынан Польша, Болгария, Румыния, Югославия, Финляндия, Чехословакия, Кубада. Мон голияда мытталыбыт поруоттар иккى ардыларына да турнирлер кылайтылаштара, призердара буюнталса быта. Күнтү 1971-с. Минск шаарында физкульттурный институт бүткөрү, «Буревестник» ДСО көнгүл түстүүгө старшай тренерини, ошот Белоруссиянын госуниверситетка ирештеди салышан узләсбетта.

Приложий Васильевич олорбут олоғуу бүүс-бүтүн
туу тантымыр көңүр түстүүтүгөр апаабыт юдү. Кана
олорбун ангарыстаң ордугун—29 сый Минскойз үйрөн-
мит. олорбута, үлчүзбөнтү. Оюон Минскойз Приложи-
йский шигалдаах дойдтуунан буолбута саарбада сүнүү.
Промежий наана аламайдай майтынылааца, ишралс дүз-
лаада. Од да ишнүү буулую, забох табаарыстардааца,
көттөрдөөбо. Төрөөбүт-төсөөбүт дойдтууттаң ыраах
да олордор, уенпүскатыгар Чүрәнччытыгар калын сый-
нъянан барага.

П. В. Шестаков 57 кг ынаанын ахтарга сала түтүүтүн туюк да мундаа суюк үрлүкү кардиска та баарсыбыт түстүүкпүт буюлар, ишикатин да көнүүз түстүү историяныгар сурулдуу, ахтыллык турдаба.

Избранные исторические труды

Платон КОРКИН

Снимкостарга: Прокопий Шестаков 1993 с. Чурапчыга «Ветеран сүлүстар» түшүнгөлөр.

«ЧУРАПЧЫ» АЙАР ТҮМСҮҮ: САНГАЛЬЫ ТЭРЭЭЗИН

иу көрүлүүтгэ, ойтуургэ улууснун бар дыонун мити-
басын.

Кэллиң уулуулан сыйларга үүнсүй ишөр литератордар, мелодисттар улуус да, республика да таңымьгар талымбакка, сайдыбакка, виоммоюк, кахтынгы кириллтара, кириллэрэ олус хөмөлтөдоох. Оштоо бу жэмнэ атын узуустарга айар талааниныры ийөөчүү, кинилэр жинигэлэрин, ырыашынкытарын таңаарын күүсөн сыйнина. Билигги сир-сир зайы кинигэнин бэлэрттээни үзөт, Олех балысханынын сайдан ишэр. Онон балыгын улууснун эмгөкөн олоду кытта тәнгиз хардымлаан бишр ойуун-санасанан үзүүлжэн-хамсаан ишэрэ наада. Балыкхэ да айар талаанинаах дьюн суюх буолбатахтар. Ол курдук, 37 литератордар уозина 36 мелодистар, ырыа айаачтылар бааллар. Кинилэртэн забахтарэ кинигэ таңаартарарга баарая, рукописстарын, хомуруунынкытарын бэлэмпээн сыймарбыгтара ханыс да сыйларыгар барда. Холибура, Пантелеймон Федоров—Сомобо концепшионни, Аркадий Дорофеев—Улдъяа Харалы сэйнинзирин, Василий Петров—Айыл, Роман Данилов, Терентий Кардашевской хөнөөншиоруу, Семен Нан-

китин—Сандыктуярово көрсөннөрии, Үйбаан Бахыттылырын очеркаларының, ахтыштарының, хобооншоруны. Мария Герасимова—Сынжаро пъесаларының, сценаларының, письменниконаларының, чабырдахтарының, хобооншоруны. №¹ пъеса—«Көмбекчесінде» спектакль.

Көзөр оттүгөр айар талшашыра төреобут изіндеңдер, үзүліштердің тәрілтедер, биірділікін да зыян еткен, көбүлжесін, автордар киннелдер жүз сирек көрөрүп күттес-коме болған харчынак изомолбартұттар жарто-

Оттон айар дың билүллэрлөр «Чуранчы» айыр түмсүүгэ сайдыбышаныя биэрэн кийрдэлләри, санды 30-чынан 100 солж, усунуюс таленоруу, оны улуустаағын библиотека да Монастырева Людмила Петровна ыларын иштеппинэрбөйт. Тәркиттөлөр, вәзиияттар тустаах авторы зааттаан көмөрүтүн түмсүү сабактар туғанын.

Айдар түмсүү сабжат.

